

Suaugusiųjų požiūris į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimą universitetinėse studijose

Nijolė Burksaitienė

Lektorė socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Mykolo Romerio universiteto
Užsienio kalbų katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. (8 5) 271 46 13
El. paštas: burksa@gmail.com

Jolita Šliogerienė

Docentė socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Mykolo Romerio universitetas
Užsienio kalbų katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. (8 5) 271 46 13
El. paštas: j.sliogeriene@gmail.com

Straipsnyje, kuris parengtas vykdant Europos socialinio fondo remiamą projektą BPD Nr. 2004-ESF-2.4.0-03-05/0086 (sutarties Nr. ESF/2004/2.4.0-03-308/BPD-94/PEŠ-7), analizuojami metodologiniai suaugusiųjų neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo universitetinėse studijose požiūriai bei pateikiami diagnostinio tyrimo, skirto suaugusiųjų požiūrio į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimą universitetinėse studijose Lietuvoje analizei, rezultatai.

Pagrindiniai žodžiai: neformaliojo ir savaiminio / ankstesnio mokymosi pripažinimas neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas, vertinimo metodologija, suaugusiųjų požiūrių analizė.

Tyrimo aktualumas ir problematika

Pastaruosiu metu Europoje ir Lietuvoje dėl mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimo plačiai diskutuojama visu švietimo sistemos, įskaitant ir universitetines studijas, lygmeniu. Suaugusiųjų įsitraukimas į mokymosi visą gyvenimą procesus tampa nauju iššūkiu universitetams – išryškėja įvairiose aplinkose įgytų mokymosi pasiekimų pripažinimo svarba, akcentuojama Mokymosi visą gyvenimą memorandumo ketvirtojoje tezėje – vertinti mokymąsi (2001, p. 15); būtinybė siekti, kad aukštasis mokslas būtų priartintas prie kitų švietimo sektorių, skatintų ir lengvintų studentų perėjimą iš vienos mokymo-

si pakopos ar aplinkos į kitą, pabrėžiama Europos universitetų asociacijos dokumente *Europos universitetų asociacijos konsultacija dėl ES Mokymosi visą gyvenimą memorandumo projekto: santrauka* (EUA Consultation on the EU draft Memorandum on lifelong learning: executive summary, 2001). Dokumente akcentuojama, jog, siekiant šio tikslo, būtina sukurti mokymosi įvairiose aplinkose vertinimo pripažinimo sistemą ir taip sudaryti prielaidas mokymosi visą gyvenimą plėtrai aukštojo mokslo studijose (EUA, p. 20). Minėtame dokumente pripažįstama, jog Prancūzija turi didžiausią patirtį akredituodama patirtinio mokymosi pasiekimus universitetinėse studijose per pastaruosius 20 me-

tų. Europos aukštajam mokslui keliamas reikalavimas sukurti apibendrintą ankstesnio mokymosi akreditavimo sistemą aukštojo mokslo lygiu, įskaitant pripažinimą instituciniu lygiu to, kas buvo išmokta neinstituciniame kontekste bei naujos reikšmės suteikimą koncepcijai mokslus einantis, t. y. siekiantis mokslo įvardijamas kaip visavertis partneris mokymosi ir pripažinimo procese (EUA Consultation..., 2001, p. 22).

Pasaulio universitetų praktika rodo, kad neformaliojo ir savaiminio (t. y. ankstesniojo) mokymosi pripažinimas nėra naujas reiškinys, tuo tarpu universitetinėse studijose Lietuvoje tokio mokymosi pasiekimų pripažinimas dar nėra atliekamas. Tai lemia keletas priežasčių – teisės aktų, reglamentuojančių šiuos procesus universitetiniu lygmeniu, nebuvimas; aukštųjų mokyklų prisirišimas prie tradicijų, nes jų prestižas tiesiogiai siejamas su tradicijų tęstinumu; universitetinė autonomija ir egzistuojantis akademinės savivaldos modelis (R. Želvys, 2005). Pažymėtina, kad Lietuvoje ankstesnio mokymosi vertinimo ir pripažinimo problematika jau sulaukė mokslininkų dėmesio – M. Teresevičienė, N. Burkšaitienė ir kt. (2003), M. Teresevičienė, N. Burkšaitienė (2003), R. Laužackas, M. Teresevičienė, E. Stasiūnaitienė (2005), V. Zuzavičiūtė (2005); E. Stasiūnaitienė (2007), I. Žemaitaitytė (2007). Tačiau suaugusiųjų požiūriai į ankstesnio mokymosi pripažinimą universitetinėse studijose Lietuvos mastu dar nėra empiriškai ištirti. Taigi tyrinėjamos problemos aktualumas Lietuvoje akivaizdus.

Tyrimo objektas – ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimas formaliojo švietimo sistemoje. Tyrimu, atliktu pagal BPD 2 prioriteto „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ 2.4 priemonės „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“ projektą, vykdomą Mykolo Romerio universitete (projekto registracijos Nr. BPD 2004-ESF-

2.4.0-03-05/0086; paramos sutarties Nr. ESF/2004/2.4.0-03-308/BPD-94/PES-7), **siekta nustatyti** suaugusiųjų požiūrius į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimą universitetinėse studijose.

Tyrimo uždaviniai nustatyti:

- suaugusiųjų požiūrius į Lietuvoje atsivėriančias neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo galimybes;
- veiksnius, turinčius įtakos suaugusiųjų požiūriams į tokias galimybes;
- mokymosi aplinkas, kuriose suaugusieji turi mokymosi pasiekimų, už kuriuos siektų universitetinių kreditų;
- ar suaugusieji naudojo ankstesnio mokymosi pasiekimų aprašymo metodus ir jų poreikius išmokti juos aprašyti;
- sritis, kuriose suaugusieji turi daugiausia ankstesnio mokymosi pasiekimų.

Metodologiniai mokymosi vertinimo aspektai

Per pastaruosius 15 metų daugelis šalių Europoje sukūrė ir pradėjo taikyti neformaliojo ir savaiminio mokymosi identifikavimo, pripažinimo ir akreditavimo metodologijas ir sistemas, kurių pagrindinis tikslas – atskleisti ir įvertinti „tyliusius“ mokymosi, įvykusio už formaliojo švietimo institucijų sienų, pasiekimus. Išryškėjo ir naujas iššūkis – ankstesnio mokymosi pripažinimo ir vertinimo metodologijų kokybės klausimas, t. y. klausimas, ar naudojamos metodologijos yra patikimos ir validžios, nes atliekant tokio mokymosi pripažinimą pasiekimai turi būti „pamatuojami“ (J. Bjornavold, 1997).

Remiantis M. O’Grady (1991), patikimumas ir validumas – vertinimo proceso ypatybės, iš kurių pirmoji matuoja laipsnį, kuriuo vertintojo sprendimas tiksliai atspindi asmens kompeten-

cijos lygi; tuo tarpu antroji – atspindi vertinimo balų nuoseklumą – t. y. matuoja laipsnį, kuriuo kandidatas, pristatydamas savo pasiekimų įrodymus, gautų tą patį įvertinimą nepriklausomai nuo vertinimo laiko, vietos ir vertintojo (cituota J. Bjornavold, 1997, p. 56–57).

Vertinimo patikimumas ir validumas tampa ypatingai svarbiomis vertinimo proceso ypatybėmis atliekant neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimą. Taigi, klausimas, kaip užtikrinti aukštą patikimumą ir validumą, negali būti atsakytas neatsakius į klausimą, koks mokymasis ir kokio tipo žinios vertinamos.

Remiantis S. Kvale (1993), egzistuoja trijų tipų žinios: 1) dogmatinės, kylančios iš Dievo ar kito dieviško autoriteto; šio tipo žinios nėra kvestionuojamos – jos priimamos arba atmetamos kaip neegzistuojančios; 2) objektyviosios žinios, kylančios iš gamtos, kurias galima apriboti klausimais „teisinga“ ar „klaidinga“ (J. Habermas, 1981), ir 3) normatyvinės, arba socialinės žinios, susietos su tam tikru kontekstu, todėl tam tikra prasme santykinės; pastarojo pobūdžio žinios vertinamos keliant klausimą, ar jos gali būti priimanamos (S. Kvale 1993, cituota J. Bjornavold, 1997, p. 57).

Didžiosios Britanijos mokslininkų L. Elton ir B. Johnston studijoje „Vertinimas universitetuose: kritinė mokslinių tyrimų apžvalga“ (Assessment in universities: a critical review of research, 2002) pateikiama išsami dviejų fundamentalių vertinimo paradigmu – *pozityvistinės* ir *hermeneutinės* – teorinių ir filosofinių nuostatų analizė.

Šios studijos autoriai akcentuoja, jog neatsižvelgiant į tai, kokios žinios – objektyviosios ar normatyvinės / socialinės – vertinamos universitetiniu lygmeniu, esminis dalykas vertinimo procese – užtikrinti, kad vertinimas būtų tiesiogiai susijęs su studijų dalyko mokymosi tikslais,

t. y., kad būtų vertinama tai, kas numatyta (L. Elton, B. Johnston, 2002, p. 4).

Autorių nuomone, vertinimo kokybę lemia tinkamos vertinimo paradigmos pasirinkimas atliekant tiek objektyviųjų, tiek ir normatyvinių / socialinių žinių vertinimą. Taigi, kaip vertinamos objektyviosios ir normatyvinės / socialinės žinios? Kadangi objektyviosios žinios apima faktus (teisingus arba klaidingus), jos tradiciškai vertinamos remiantis *pozityvistinės paradigmos* nuostatomis, t. y. vertinimu siekiama objektyvumo, mokslinio matavimo ir tikrumo; vertinimo centre – mokymosi rezultatai, o optimaliu vertinimo metodu įvardijami elektronškai pateikti daugybinio pasirinkimo testai ir netgi elektronškai paremtos ekspertų sistemos. Tokio pobūdžio vertinimas daugelį dešimtmečių vyravo įvairių šalių universitetuose ir dėl savo tikslo – užfiksuoti mokymo (-si) rezultatus – dar vadinamas sumuojančiu vertinimu, arba „sprendžiamuoju vertinimu“ (*assessment for judgement*) (L. Elton, B. Johnston, 2002; J. Bjornavold, 1997).

Apibendrintai galima teigti, kad pozityvistinės paradigmos vertinimas susiejamas su į idealaus įvertinimo, arba pažymio, paieškomis, kur ypač svarbus vertintojo vaidmuo (B. Huot, 1996, cituota L. Elton, B. Johnston, 2002, 2002, p. 37). Todėl siekiant užtikrinti aukštą patikimumą ir validumą vertinant objektyvias žinias, išryškėja vertintojų parengimo svarba – apmokyti juos tinkamai naudoti vertinimo metodus ir skales, nuolat atlikti statistinį duomenų monitoringą ir kt.

Atlikta mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, jog vertinant normatyvines, arba socialiai sukurtas žinias, kokioms priskiriamos ir žinios, įgytos mokantis neformaliai ir savaime, taikytina *hermeneutinė*, arba *interpretuojamojo pobūdžio, vertinimo paradigma*. Hermeneutinis ver-

tinimas laikomas socialiai sukonstruota ir socialiniame kontekste vykstančia praktika, kurios tikslas – patobulinti studentų mokymąsi (E. Guba, Y. Lincoln, 1989, cituota L. Elton, B. Johnston, 2002, p. 41; P. Knight, 2001, op. cit., p. 37; J. Bjornavold, 1997). Tai reiškia, kad absoliutus validumas ir patikimumas apribojamas, nes normatyvinių žinių vertinimo centre – ne mokymosi produktas (rezultatai), bet mokymosi procesas (pažanga).

Pažymėtina, jog atliekant normatyvinių žinių vertinimą vertintojo vaidmuo skiriasi nuo vertintojo, atliekančio objektyviųjų žinių vertinimą, vaidmens, t. y. pagrindinis vertintojo tikslas – priimti kontekstualizuotą sprendimą, kuris „sukonstruojamas“ remiantis vertintojo interpretacija. Tačiau neatsižvelgiant į tai, kad hermeneutinis vertinimas „sukonstruojamas“, tai nėra, kad bet kokio pobūdžio interpretacija priimtina. Priešingai, hermeneutinis vertinimas grindžiamas tik tokiomis interpretacinėmis strategijomis, kurios priimtose kaip tinkamos, t. y. pagrįstos vertintojų tarpusavyje pripažintais vertinimo standartais ir apibrėžtais kriterijais. Dėl šios priežasties hermeneutinio vertinimo procese ypač svarbu užtikrinti, kad vertinimo kriterijai būtų vienodai vertintojų interpretuojami (L. Elton, B. Johnston, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad hermeneutinis vertinimas – tai formuojantis vertinimas, kai kreipiamas dėmesys į mokymosi tobulinimą ir mokymosi pažangos vertinimą.

Svarbu pažymėti, kad vertinimo paradigmos pasirinkimas priklauso ne tik nuo to, kokio pobūdžio žinios vertinamos, bet ir nuo kitų veiksnių, kaip:

- vertinimo tikslo / tikslų (standarto palaikymas, studentų motyvavimas, grįžtamojo ryšio suteikimas, licenzijos siekimas ir kt.);

- studijų programos tikslų (skirtingų priklausomai nuo studijų dalyko);
- vertinimo metodų, pasirenkamų priklausomai nuo to, koks vertinimo tikslas / tikslai (testai, „atviros knygos“ egzaminai, egzaminai su iš anksto pateiktais klausimais; savianalizė; savitikros testai; grupės vertinimas ir kt.).

Atlikta mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad nors vyksta aktyvios diskusijos universitetuose atliekamo vertinimo kokybės klausimu, pripažįstama, kad nei viena paradigma negarantuoja absoliutaus teisingumo, sutarimo tarp vertintojų ar kitais aspektais. Tačiau egzistuojančių pagrindinių vertinimo paradigimų skirtumų žinojimas įgalina vertintojus priimti geriausius sprendimus.

Taigi, universitetinėse studijose atliekamas vertinimas turi būti grindžiamas metodologine nuostata, kad mokymas, mokymasis (studijavimas) ir vertinimas – neatsiejami procesai. Kalbant apie ankstesnio mokymosi vertinimą universitetinėse studijose pažymėtina, kad jis turėtų būti grindžiamas tais pačiais principais kaip ir formaliojo mokymosi vertinimas – vertinimo paradigmos pasirinkimą turėtų lemti vertinimo tikslai, vertinimo objektas (t. y. kas yra vertinama) ir priklausomai nuo to naudojami atitinkami vertinimo metodai. Tai užtikrintų aukštus mokymosi pasiekimų vertinimo standartus ir vertinimo kokybę.

Tyrimo **metodai** – (1) mokslinės literatūros analizė; (2) apklausa raštu (imtis – 1253 suaugusieji) – atlikta naudojant specialiai tyrimui sukurta (autorės – J. Šliogerienė ir N. Burkšaitienė) priemonę – klausimyną, sudarytą iš trijų dalių: *Demografinio bloko* (klausimai 1–8), *1 Diagnostinio bloko* (klausimai 1–7) ir *2 Diagnostinio bloko* (klausimai 8–13). Diagnostiniai blokai sudaryti iš Likert tipo (5 punktų) ranginės ska-

lės, uždaro tipo ir atviro tipo klausimų; (3) statistinės analizės metodai – aprašomosios statistikos procentinių dažnių metodas ir dvireikšmių kintamųjų porinių dažnių metodas; inferencinės statistikos vienfaktorinės dispersinės analizės metodas (ANOVA), Chi kvadrato kriterijus, daugkartinių palyginimų (*post hoc*) testas ir Bonferroni kriterijus; Spirmeno koreliacijos koeficientas, Cronbach alpha koeficientas.

Tyrimo duomenys apdoroti naudojant SPSS programos 15.0 versiją Windows operacinei sistemai.

Statistinio reikšmingumo lygiu pasirinktas $\alpha = 0,05$.

Tyrimo organizavimas

Tyrimas įvyko dviem etapais – pirmajame etape (2006 m.) atliktas mažos imties bandomasis tyrimas; tyrimo metu validuota ir patikslinta tyrimo priemonė. Antrajame etape (2007 m.) atliktas diagnostinis tyrimas 4 Lietuvos regionuose – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių. Šiame etape atlikta apklausa raštu, kurioje dalyvavo įvairios firmos, mokslo institucijos, organizacijos, centrai bei teritorinės darbo biržos. Apklausoje raštu dalyvavo 1271 suaugusysis, siekęs mokslų įvairiose mokymosi aplinkose. Tyrimui tinkami pripažinti 1253 klausimynai.

Toliau pateikiama respondentų charakteristikų kiekybinio tyrimo duomenų statistinė analizė.

Respondentų darbo vieta. Nustatyta, kad dauguma tyrimo dalyvių – dirbantys suaugusieji, iš jų 525 respondentai dirba įvairiose firmose; 390 respondentų – mokymo institucijose; 176 – įvairiose organizacijose (įskaitant Caritas, jaunimo dienos centrus ir kt.); taip pat rasta, kad 56 respondentai tyrimo metu neturėjo darbo ir buvo registruoti teritorinėse darbo biržose; 99 respondentai nedirbo ir nebuvo registruoti teritorinėse darbo biržose; 7 tyrimo dalyviai atsakymo į šį klausimą nepateikė.

Palyginus respondentų darbo vietos pasiskirstymą pagal regionus, nustatyti dirbančių firmose Kauno ir kituose regionuose skirtumai; taip pat dirbančių mokslo įstaigose Klaipėdos regione, Vilniaus regione ir kituose regionuose; nedirbančių ir teritorinėse darbo biržose neregistruotų respondentų Kauno regione ir visuose kituose tirti pasirinktuose regionuose. Siekiant nustatyti, ar skirtumai skirtinguose regionuose statistiškai reikšmingi, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę (ANOVA), žr. 1 lentelę.

Rezultatai parodė, kad skirtumai statistiškai reikšmingi ($F = 3,450$, $df = 5$, $p = ,004$), tačiau neparodė, kurių regionų jie statistiškai reikšmingi. Atlikus daugkartinių palyginimų (*post hoc*) testą ir pritaikius Bonferroni kriterijų, nustatyta, kad statistiškai egzistuoja tik Vilniaus ir kitų regionų reikšmingi skirtumai ($p = ,021$) bei kitų regionų ir Klaipėdos ($p = ,004$). Kadangi kituose regionuose apklaustų respondentų skaičius sudaro tik 8,4 proc. ($n = 105$) visų tyrime da-

1 lentelė. Respondentų darbo vietos skirtumai regionuose

Darbo vieta	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	F statistika	p
Tarp grupių	25,140	5	5,028	3,450	,004
Vidinė	1817,172	1247	1,457		
Visa	1842,311	1252			

lyvavusių respondentų skaičiaus, tai leidžia teigti, kad tyrimo metu respondentų pasiskirstymas pagal darbo vietą didžiuosiuose Lietuvos regionuose buvo tolygus.

Respondentų darbo stažas. Nustatyta, kad, atsižvelgiant į darbo stažo trukmę, respondentai gali būti suskirstyti į penkias grupes: daugumos tiriant dalyvavusių respondentų turimas darbo stažas buvo 2–5 metai (n = 464, arba 37,0 proc.); antrąją grupę sudarė respondentai, turintys ilgiausią – t. y. per 15 metų darbo stažą (n = 362, arba 28,9 proc.); trečiosios respondentų grupės darbo stažas buvo 6–10 metų (n = 204, arba 16,3 proc.); ketvirtosios – 11–15 metų (n = 156, arba 12,5 proc.); penktosios grupės responden-

tų darbo stažas trumpiausias – t. y. iki 1 metų (n = 67, arba 5,3 proc.).

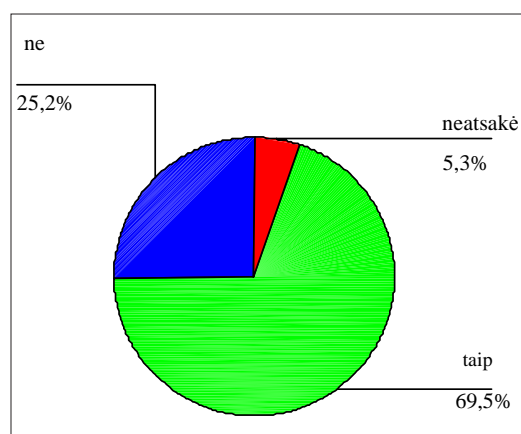
Respondentų dalyvavimas mokymuose. Nustatyta, kad 871 respondentas tyrimo metu dalyvavo įvairiuose mokymuose (kursuose, seminaruose) (žr. 1 paveikslą).

Pažymėtina ir tai, kad net 316 respondentų apklausos raštu metu jokiuose mokymuose nedalyvavo; 66 respondentai atsakymo į klausimą nepateikė. Tai rodo, kad ketvirtadalis visų respondentų tuo metu, kai buvo raštu apklausiamas, niekur nesimokė.

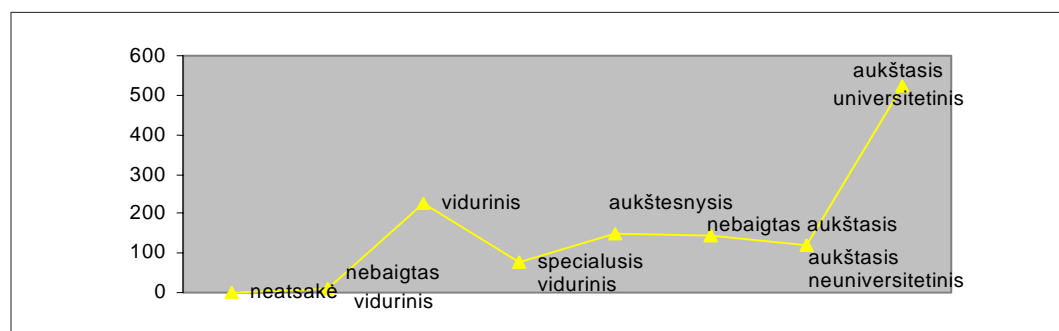
Respondentų išsilavinimas. Nustatyta, kad 41,9 proc. tiriant dalyvavusių respondentų buvo įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą (žr. 2 paveikslą).

Tačiau pažymėtina, jog net 18,1 proc. respondentų tyrimo metu turėjo tik vidurinį išsilavinimą; 12,0 proc. – aukštesnį išsilavinimą; 11,3 proc. – nebaigtą aukštąjį išsilavinimą; 9,6 proc. – aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą; 0,8 proc. suaugusiųjų išsilavinimas – nebaigtas vidurinis; 2 respondentai duomenų apie įgytą išsilavinimą nepateikė.

Daugiausiai aukštąjį universitetinį išsilavinimą turinčių respondentų apklausta Klaipėdos regione; tuo tarpu Kauno regione apklaustas didžiausias vidurinį ir nebaigtą vidurinį išsilavinimą turinčių respondentų skaičius; įdomu pa-

1 pav. Respondentų dalyvavimas mokymuose

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

žymėti, kad respondentų pasiskirstymas pagal specialųjį vidurinį, nebaigtą aukštąjį bei aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą visuose tiriamuose regionuose buvo beveik tolygus. Siekiant nustatyti, ar pastebėti skirtumai statistiškai reikšmingi, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę (ANOVA) (žr. 2 lentelę).

Rezultatai rodo, kad *F* statistikos įvertis lygus 19,739, *df* = 5, kai statistinis reikšmingumo lygmuo *p* = ,000. Tai leidžia teigti, kad skirtumai statistiškai reikšmingi; atlikus daugkartinių palyginimų (*post hoc*) testą ir įvertinus Bonferoni kriterijaus įverčius nustatyta, kad Kauno ir Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos bei Kauno ir Šiaulių regionų respondentų išsilavinimas statistiškai reikšmingai skiriasi (šie skirtumai statistiškai reikšmingi ne tik tada, kai statistinis reikšmingumo lygmuo *p* = ,05, bet ir tada, kai *p* = ,000). Be to, statistiškai reikšmingas Vilniaus ir Šiau-

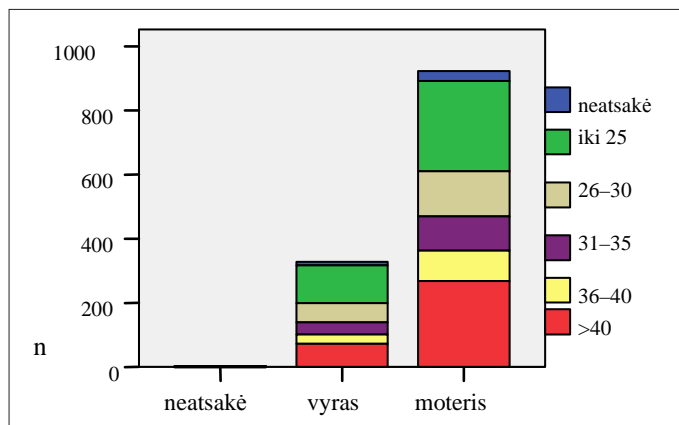
lių regionų respondentų išsilavinimo skirtumas (*p* = ,019).

Respondentų amžius ir lytis. Statistinės analizės rezultatai rodo, kad didžiausią respondentų skaičių sudaro jauni suaugusieji iki 25 metų amžiaus (*n* = 401, arba 32,0 proc.); antroje amžiaus grupėje – suaugusieji per 40 metų amžiaus (*n* = 340, arba 27,1 proc.); trečioje – 26–30 metų (*n* = 201, arba 16,0 proc.); ketvirtoje – 31–35 metų (*n* = 144, arba 11,5 proc.); penktoje – 36–40 metų suaugusieji (*n* = 125, arba 10,0 proc.); 42 respondentai (3,4 proc.) informacijos apie savo amžių nepateikė.

Nustatyta, kad 923 tyrimo dalyviai buvo moteriškos lyties, 328 dalyviai – vyriškos lyties; 2 respondentai savo lyties nenurodė. Respondentų pasiskirstymas pagal lyčių amžių pateiktas 3 paveiksle.

2 lentelė. Respondentų išsilavinimo skirtumai regionuose

Išsilavinimas	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	<i>F</i> statistika	<i>p</i>
Tarp grupių	360,579	5	72,116	19,739	,000
Vidinė	4555,876	1247	3,653		
Visa	4916,455	1252			

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lyčių amžių

Respondentų geografinis pasiskirstymas. Nustatyta, kad didžiausias tiriant dalyvavusių respondentų skaičius – iš Kauno regiono (n = 401, arba 31,9 proc.); Klaipėdos regione apklausoje raštu dalyvavo 287 (22,9 proc.) suaugusieji; Vilniaus – 267 (21,3 proc.); Šiaulių – 182 (14,5 proc.); iš kitų regionų – 105 (8,4 proc.); 12 respondentų (1,0 proc.) atsakymo į šį klausimą nepateikė.

Suaugusiųjų požiūriai į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo galimybes

Siekiant nustatyti, kokie suaugusiųjų požiūriai į Lietuvoje atsiveriantį ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimą universitetinėse studijose, atlikome analizę pagal respondentų atsakymus į klausimą: „Jūs norėtumėte dalyvauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamuose mokymuose, skirtuose turimų žinių ir įgūdžių aprašymui ir pateikimui įvertinti universitete“, ir pagal atsakymus į ne visiems teikiamo klausimo tipą. „Jeigu norėtumėte dalyvauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamuose mokymuose, skirtuose turimų žinių ir įgūdžių aprašymui ir pateikimui įvertinti universitete, nurodykite šiuos duomenis – vardas, telefono nr., el. paštas“.

Nustatyta, kad net 75,7 proc. (n = 949) respondentų požiūris į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo galimybes yra teigiamas: 45,7 proc. respondentų su teiginiu „Jūs norėtumėte dalyvauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamuose mokymuose, skirtuose turimų žinių ir įgūdžių aprašymui ir pateikimui įvertinti universitete“ visiškai sutinka ir 30,0 proc. sutinka iš dalies; abejojančių buvo 18,0 proc. (n = 225), linkusių nesutikti ir visiškai nesutinkančių – tik 2,2 proc. (n = 27) ir

2,3 proc. (n = 27); į klausimą neatsakė 1,8 proc. (n = 23) respondentų.

Teigiamą respondentų požiūrį į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo galimybes patvirtina ir jų atsakymų į ne visiems skirto tipo (taip / ne) klausimą, ar dalyvautų MRU organizuojamuose mokymuose, analizės rezultatai. Rasta, jog 57,7 proc. (n = 723) respondentų į pateiktą klausimą atsakė teigiamai; 42,2 proc. (n = 529) respondentai tokio pageidavimo neišreiškė; 1 respondentas (0,1 proc.) atsakymo nepateikė.

Tai leidžia teigti, kad suaugusiųjų požiūris į galimybę dalyvauti ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo universitetinėse studijose procesuose – teigiamas.

Suaugusiųjų požiūriams įtaką turintys veiksniai

Siekdami nustatyti, kokie veiksniai daro įtaką suaugusiųjų požiūriams į ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo universitetinėse studijose galimybes Lietuvoje, išanalizavome respondentų amžiaus, išsilavinimo, tenkinimosi einamomis pareigomis, gaunamu atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis su jų pageidavimo dalyvauti ankstesnio mokymosi pripažinimo procesuose ryšius.

Respondentų amžius ir išsilavinimas

Išanalizavus, kaip respondentai pareiškė pageidavimą dalyvauti mokymuose, skirtuose turimų žinių ir įgūdžių aprašymui ir pateikimui įvertinti universitete, atsižvelgiant į jų amžių, rasti nedideli skirtumai: iš respondentų iki 25 metų amžiaus grupėje mokymuose pageidautų dalyvauti 225 respondentai (56,1 proc.); 26–30 metų amžiaus grupėje – 120 respondentų (59,7 proc.); 31–35 metų amžiaus grupėje – 97 responden-

3 lentelė. Respondentų požiūrio į dalyvavimą mokymuose skirtumai pagal amžių

Pageidavimas dalyvauti mokymuose	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	F statistika	p
Tarp grupių	3,005	5	,601	2,461	,031
Vidinė	304,502	1247	,244		
Visa	307,507	1252			

4 lentelė. Respondentų požiūrio į galimybę dalyvauti mokymuose ir išsilavinimo ryšys

Kriterijus	Kriterijaus reikšmė	Laisvės laipsniai	p
Pearson <i>Chi</i> kvadratas	23,498	14	,053
N	1253		

tai (67,4 proc.); 36–40 metų amžiaus grupėje – 78 respondentai (62,4 proc.); respondentų per 40 metų amžiaus grupėje – 178 (52,4 proc.).

Siekiant nustatyti, ar skirtumai statistiškai reikšmingi, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę (ANOVA), žr. 3 lentelę.

3 lentelėje matome, kaip ANOVA atskleidė, kad egzistuojantys skirtumai statistiškai reikšmingi (*F* statistikos įvertis lygus 2,461, *df* = 5, kai reikšmingumo lygmuo *p* = ,031); tačiau norint nustatyti, tarp kurių amžiaus grupių skirtumai statistiškai reikšmingi, pasitelktas daugkartinių palyginimų testas (*post hoc*). Paaiškėjo, kad egzistuojantys skirtumai statistiškai reikšmingi tik tarp dviejų respondentų amžiaus grupių – 31–35 ir > 40 metų. Tai leidžia teigti, kad mokymuose, skirtuose ankstesnio mokymosi pasiekimų dokumentavimui, dalyvautų mažiau vyresnių negu 40 metų respondentų, palyginti su 31–35 metų respondентаis. Taigi galima daryti išvadą, kad **suaugusiųjų amžius daro įtaką jų požiūriui** į galimybę dalyvauti neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo universitetinėse studijose procesuose. Rezultatai taip pat yra pagrindas daryti prielaidą, jog tikėtina, kad **Lie-**

tuvoje jaunesnio amžiaus suaugusieji (iki 40 metų amžiaus) aktyviau dalyvautų ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo universitetinėse studijose procesuose negu vyresni suaugusieji.

Kadangi tyrimo rezultatai parodė, kad egzistuoja atskirų regionų respondentų išsilavinimo statistiškai reikšmingi skirtumai, siekėme patikrinti, ar išsilavinimas turi įtakos respondentų požiūriui į galimybę dalyvauti neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo procesuose universitetinėse studijose.

Šiuo tikslu buvo atliktas *Chi* kvadrato testas (žr. 4 lentelę).

Nustatyta, kad nors yra tam tikrų skirtumų lyginant respondentus pagal išsilavinimą ir jų pageidavimą dalyvauti mokymuose, skirtuose turimų ankstesnio mokymosi pasiekimų dokumentavimui, jie nėra statistiškai reikšmingi (Pearson *Chi* kvadrato įvertis lygus 23,498, *df* = 14, *p* = ,053). Tai leidžia teigti, jog **išsilavinimas neturi įtakos respondentų požiūriui** į galimybę dalyvauti neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo universitetinėse studijose procesuose.

Respondentų tenkinimasis atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis bei einamomis pareigomis

Tyrimu taip pat siekta nustatyti, ar respondentų tenkinimasis atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis bei einamomis pareigomis turi įtakos jų požiūriams į pirmiau minėtą galimybę.

Rezultatai atskleidė, kad egzistuoja nedidelis skirtumas tarp respondentų skaičiaus, patenkintų savo atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis (47,4 proc., n = 594) ir juo nepatenkintų skaičiaus (46,4 proc., n = 582); atsakymo į šį klausimą nepateikė 77 respondentai (6,1 proc.). Siekiant nustatyti, ar skirtumas statistiškai reikšmingas, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę (ANOVA), žr. 5 lentelę.

Nustatyta, kad nors šis skirtumas nedidelis, tačiau yra statistiškai reikšmingas: statistikos F įvertis lygus 3,809, $df = 5$, kai statistinio reikšmingumo lygmuo $p = ,002$.

Siekiant atsakyti į klausimą, ar respondentų tenkinimasis atlyginimu ir darbo teikiamomis

karjeros galimybėmis turi įtakos jų požiūriui, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę (ANOVA), žr. 6 lentelę.

Gauti rezultatai leidžia teigti, kad respondentų, patenkintų atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis ir tuo nepatenkintų, požiūris statistiškai reikšmingai nesiskiria: F statistikos įvertis lygus ,539, $df = 2$, statistinio reikšmingumo lygmuo $p = ,584$. Tai leidžia daryti išvadą, kad **respondentų tenkinimasis atlyginimu bei darbo teikiamomis karjeros galimybėmis neturi įtakos respondentų požiūriui į galimybę dalyvauti ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo procesuose.**

Analizuojant respondentų tenkinimosi einamomis pareigomis įtaką jų požiūriui į galimybę dalyvauti minėtuose procesuose, nustatyta, kad einamomis pareigomis patenkintų respondentų skaičius (n = 909, 72,0 proc.) labai viršija savo pareigomis nepatenkintų respondentų skaičių (n = 273, 21,8 proc.). Siekiant įvertinti, ar tenkinimasis einamomis pareigomis turi įtakos respondentų požiūriui, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę ANOVA (žr. 7 lentelę).

5 lentelė. Respondentų tenkinimosi atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis ANOVA rezultatai

Patenkinti atlyginimu	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	F statistika	p
Tarp grupių	6,852	5	1,370	3,809	,002
Vidinė	448,617	1247	,360		
Visa	455,468	1252			

6 lentelė. Respondentų tenkinimosi atlyginimu ir darbo teikiamomis karjeros galimybėmis įtaka jų požiūriui

Dalyvautų mokymuose	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	F statistika	p
Tarp grupių	,392	2	,196	,539	,584
Vidinė	455,076	1250	,364		
Visa	455,468	1252			

7 lentelė. Respondentų tenkinimosi einamomis pareigomis įtaka jų požiūriui

Dalyvautų mokymuose	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	F statistika	p
Tarp grupių	1,366	2	,683	2,753	,064
Vidinė	310,069	1250	,248		
Visa	311,435	1252			

Rezultatai leidžia teigti, kad respondentų, patenkintų einamomis pareigomis ir jomis nepatenkintų požiūris statistiškai reikšmingai nesiskiria: *F* statistikos įvertis lygus 2,753, *df* = 2, statistinis reikšmingumas *p* = ,064. Tai rodo, kad **respondentų tenkinimasis einamomis pareigomis jų požiūriui įtakos neturi.**

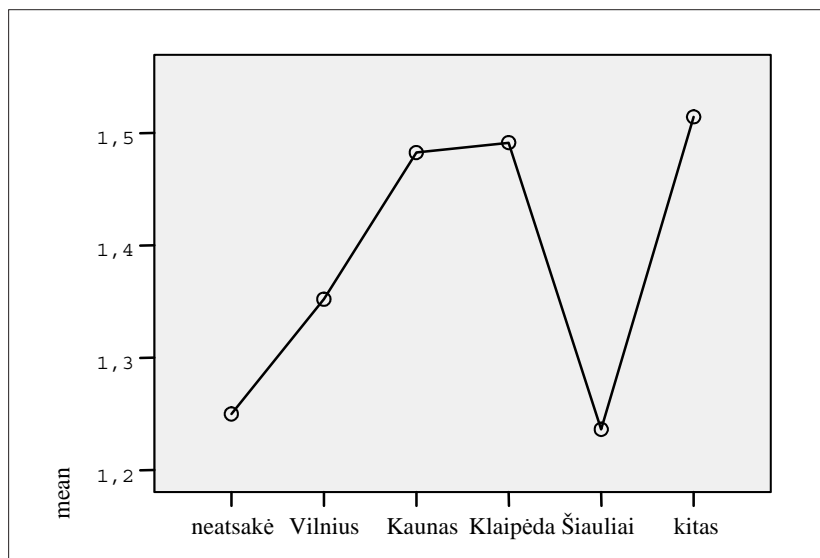
Respondentų požiūriai skirtinguose regionuose

Norėdami nustatyti, ar skirtinguose regionuose respondentų požiūriai į galimybę įsitraukti į ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo procesus vienodi, atlikome respondentų atsaky-

mų vidurkių dėl pageidavimo dalyvauti mokymuose analizę ir juos palyginome tarp atskirų regionų (žr. 4 paveikslą).

Paaikškėjo, kad respondentų išreikštas pageidavimas dalyvauti mokymuose skiriasi atsižvelgiant į regioną: labiausiai pageidavo Kauno, Klaipėdos ir kitų regionų respondentai (vidurkiai aukščiausi), mažiausiai – Šiaulių regiono respondentai (vidurkis prasčiausias). Tyrimu siekta nustatyti, ar skirtumai statistiškai reikšmingi. Tuo remdamiesi, atlikome vienfaktorinę dispersinę analizę ANOVA (žr. 8 lentelę).

ANOVA atskleidė, kad *F* statistikos įvertis lygus 9,843, *df* = 5, statistinis reikšmingumas *p* = ,000; tai leidžia daryti išvadą, kad **respon-**

4 pav. Respondentų pageidavimas dalyvauti mokymuose tam tikruose regionuose

8 lentelė. Respondentų požiūrių į dalyvavimą mokymuose skirtumai regionuose

Dalyvautų mokymuose	Kvadratų suma	Laisvės laipsniai	Kvadratų vidurkiai	F statistika	p
Tarp grupių	11,675	5	2,335	9,843	,000
Vidinė	295,831	1247	,237		
Visa	307,507	1252			

9 lentelė. Respondentų požiūrių į dalyvavimą mokymuose palyginimai regionuose

Kriterijus	Regionas	Regionas	Vidurkių skirtumas	Paklaida	p
Bonferroni	Vilnius	Kaunas	–,130(*)	,038	,011
		Klaipėda	–,139(*)	,041	,012
		Šiauliai	,116	,047	,203
		kita	–,162	,056	,059
	Šiauliai	Vilnius	–,116	,047	,203
		Kaunas	–,246(*)	,044	,000
		Klaipėda	–,255(*)	,046	,000
		kita	–,278(*)	,060	,000

dentų pageidavimas dalyvauti mokymuose tiriuose regionuose yra skirtingas, ir tas skirtumas statistiškai reikšmingas. Atlikus Post hoc testą ir pritaikius Bonferroni kriterijų, nustatėme, kuriuose regionuose respondentų pageidavimas statistiškai reikšmingai skiriasi (žr. 9 lentelę).

Gauti rezultatai duoda pagrindą teigti, kad Vilniaus regiono respondentų požiūris į galimybę dalyvauti mokymuose statistiškai reikšmingai skiriasi nuo Kauno ir Klaipėdos regiono respondentų, o Šiaulių regiono respondentų požiūris statistiškai reikšmingai skiriasi nuo Kauno, Klaipėdos ir kitų regionų respondentų požiūrio. Įdomu pastebėti, kad tarp respondentų, pageidaujančių dalyvauti mokymuose Šiaulių ir Vilniaus regionuose bei tarp Vilniaus ir kitų regionų, statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo.

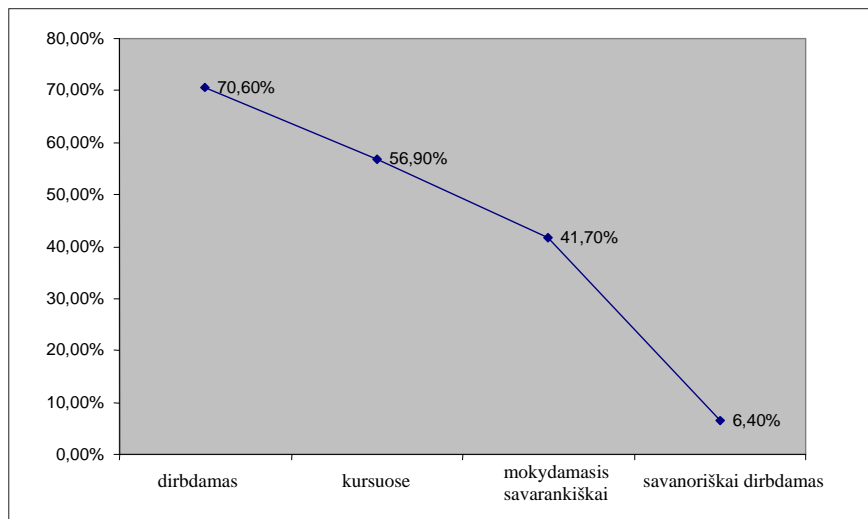
Tai leidžia daryti išvadą, kad **suaugusiųjų aktyvumas išitraukiant į tokio mokymosi vertinimo ir pripažinimo procesus Lietuvos mastu skirsis priklausomai nuo regiono.**

Mokymosi aplinkos, kuriose suaugusieji turi ankstesnio mokymosi pasiekimų

Neformaliuoju ir savaiminiu būdu įgytų žinių bei įgūdžių įvertinimas nėra suaugusiojo darbinės ar gyvenimo patirties, bet asmens jau turimos įvairios kompetencijos pristatymas ir pateikimas įvertinti. Išanalizavę atsakymus į klausimą, kuriose aplinkose suaugusieji įgijo žinių bei įgūdžių (žr. 5 paveikslą), pastebime, jog daugiausia respondentų nurodė darbo aplinką (70,6 proc.) bei įvairius kursus (56,9 proc.). Tik 6,4 proc. respondentų nurodė savanorišką veiklą organizacijose, kuri jiems atvėrė naujų ankstesnio mokymosi galimybių.

Neformaliuoju ir savaiminiu būdu įgytos kompetencijos įvairiose aplinkose statistinis reikšmingumas buvo nustatytas taikant dispersinės analizės metodą (ANOVA).

Gautas statistinis reikšmingumas: darbo aplinkoje ($F = 3,574$; $p = ,003$), mokydamasis

5 pav. Aplinka, kurioje įgyta daugiausia žinių ir įgūdžių

savarankiškai ($F = 5,089$ $p = ,000$), savanoriškai dirbdamas ($F = 14,626$ $p = ,000$). Atlikus koreliacinės priklausomybės atskirų kintamųjų statistinę analizę, nustatyti statistiškai reikšmingi koreliaciniai respondentų įgytų žinių bei įgūdžių neformalioju ir savaiminiu būdu savanoriškai dirbant bei savarankiškai mokantis ($p = ,000$; $r = ,255^{**}$) ryšiai. Rezultatai rodo respondentų įgytų žinių kursų metu bei mokantis savarankiškai ($p = ,000$; $r = ,221^{**}$) statistiškai reikšmingą koreliacinę struktūrą. Todėl galima daryti prielaidą, jog **respondentai, kurie aktyviau dalyvauja įvairiuose jiems siūlomuose mokymuose, daugiau skiria dėmesio autonominiam mokymuisi.**

Ankstesnio mokymosi pasiekimų aprašymo būdų naudojimas

Išanalizavus respondentų atsakymą į klausimą, ar tyrimo dalyviai jau yra naudoję žinių ir įgūdžių aprašymo metodus, reikia pastebėti, kad net 83,7 proc. atsakiusiųjų (žr. 10 lentelę), norėtų išmokti aprašyti ankstesnio mokymosi pasieki-

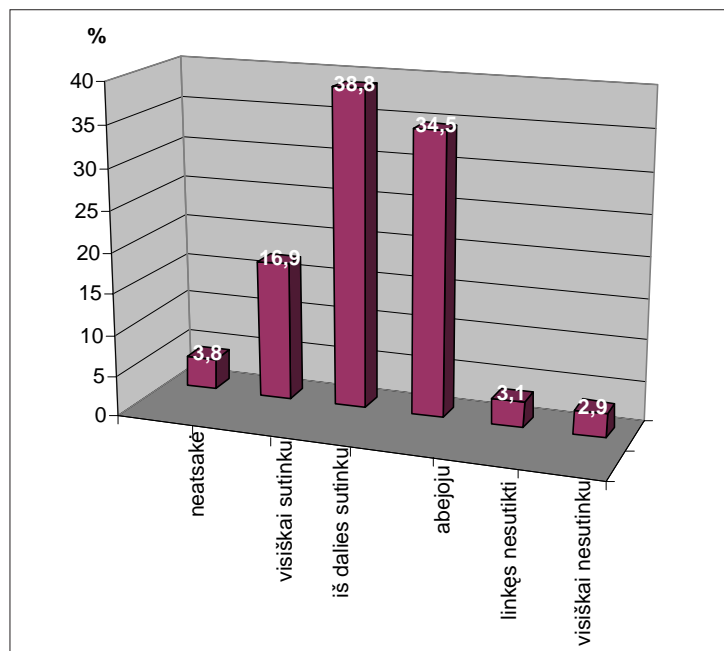
mus dalyvaudami MRU organizuojamame eksperimente, jų nėra naudoję neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių aprašymo metodų ir tik 14,2 proc. respondentų juos yra naudoję. Norėdami palyginti du kintamuosius: „ar dalyviai yra naudoję žinių bei įgūdžių aprašymo metodus“ ir „ar jie mokėtų aprašyti žinias ir įgūdžius, įgytus neformalioju bei savaiminiu būdu“, atlikome dvireikšmių kintamųjų porinių dažnių skaičiavimus ir vienfaktorinę dispersinę analizę ANOVA. Rezultatai leidžia daryti išvadą, kad respondentų mokėjimas aprašyti ankstesniojo mokymosi pasiekimus statistiškai reikšmingai skiriasi pagal priklausomąjį kintamąjį „ar jau esate naudoję žinių bei įgūdžių aprašymo metodus“ ($F = 12,602$, $p = ,000$). Siekdami nustatyti, kurie respondentų atsakymai skiriasi labiausiai, panaudojome daugkartinius palyginimus (*post hoc* testas) ir išanalizavome Bonferroni kriterijaus įverčius. Gauti rezultatai leidžia teigti, kad respondentų pasitikėjimas savo sugebėjimais aprašyti neformalioju ir savaiminiu būdu įgytas žinias bei įgūdžius ir pateikti juos vertinimui universitetuose nėra aukštas, bet statis-

10 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal ankstesniojo mokymosi patirties aprašymo metodų naudojimą ir pageidavimą dalyvauti MRU mokymuose

Dalyvautų eksperimente	Naudoję aprašymo metodus			Iš viso
	neatsakė	taip	ne	
neatsakė	0	0	1	1
taip	15	103	605	723
ne	22	56	451	529
Iš viso	37	159	1057	1253

tiškai reikšmingai skiriasi. Daugiausia respondentų abejoja, ar jie mokėtų aprašyti jau turimas žinias bei įgūdžius. Reikšmingas skirtumas yra tarp „abejoju“ ir „visiškai sutinku“ ($p = ,000$) bei „abejoju“ ir „iš dalies sutinku“ ($p = ,005$). Neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų žinių bei įgūdžių registras bei išsamus jų aprašas universitetinėse studijose yra nauja asmens mokymosi pasiekimų, įgytų įvairiose aplinkose, vertinimo ir pripažinimo forma. Net 85,3 proc. apklaustųjų, kurie ir nenorėtų daly-

vauti MRU organizuojamame eksperimente-mokymuose dėl įvairių priežasčių: laiko stokos, jau turimo išsilavinimo ir t. t., nėra naudoję neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų žinių bei įgūdžių aprašymo metodų. Į klausimą „Ar mokėtumėte aprašyti neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių bei pateikti vertinimui dėl akademinų kreditų suteikimo“ tik 16,9 proc. respondentų visiškai sutinka, jog mokėtų tokias žinias bei įgūdžius aprašyti (žr. 6 paveikslą).

6 pav. Respondentų nuomonė apie jų mokėjimą aprašyti žinias bei įgūdžius

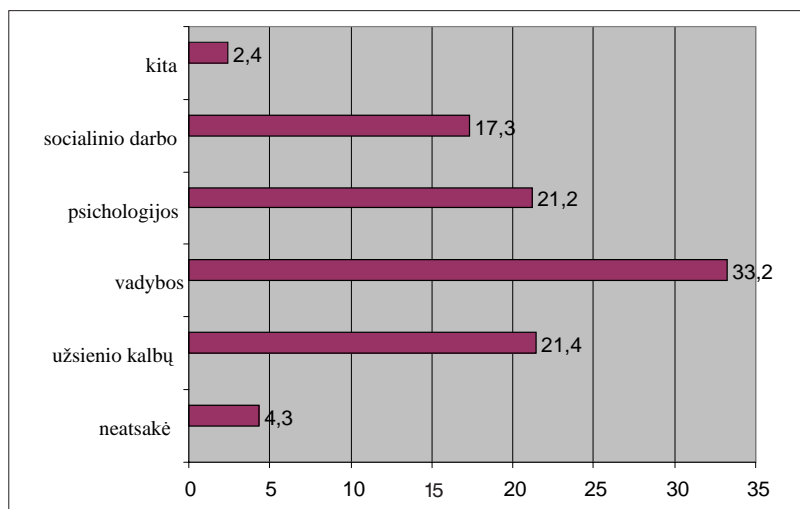
38,8 proc. atsakiusių pažymėjo, kad iš dalies sutinka, ir 34,5 proc. respondentų abejoja, jog mokėtų aprašyti neformalioju ir savaiminiu būdu įgytas žinias ir įgūdžius bei pateikti vertinimui. Pritaikius neparimetrinį ranginių kintamųjų ryšio Spirmeno koreliacijos koeficientą, nustatytas kintamųjų „Ar mokėtumėte aprašyti neformalioju ir savaiminiu būdu įgytas žinias bei įgūdžius ir pateikti vertinimui“ ir „Ar esate naudoję žinių ir įgūdžių aprašymo metodus“ ryšys. Rastas koreliacinis ryšys ($r = ,197^{**}$, $p = ,000$) rodo, kad tie respondentai, kurie yra naudoję žinių ir įgūdžių aprašymo metodus, mano, kad mokėtų aprašyti ankstesniojo mokymosi pasiekimus. Todėl galima teigti, kad **mokymai, kuriuose tikslinių grupių dalyviai išmoks aprašyti savo ankstesniojo mokymosi pasiekimus yra tikslingi, atspindintys apklaustųjų poreikį, kad tokio pobūdžio mokymai būtų organizuojami.**

Sritis, kuriose suaugusieji turi ankstesniojo mokymosi pasiekimų

Vienas iš tyrimo tikslų buvo nustatyti sritis, kuriose suaugusieji turi daugiausia neformaliojo ir

savaiminio mokymosi pasiekimų. Respondentų atsakymai rodo (žr. 7 paveikslą), kad daugiausia ankstesnio mokymosi pasiekimų suaugusieji turi vadybos srityje (33,2 proc.). Labai panašų procentinį pasiskirstymą matome psichologijos (21,2 proc.) ir užsienio kalbų (21,4 proc.) bei socialinio darbo, įskaitant darbą su socialiai remtiniais asmenimis, paaugliais, dienos centruose, ligoninėse ir kt. (17,3 proc.) srityse, kur respondentai nurodė turį ankstesnio mokymosi pasiekimų. Lyginant sritis, kuriose respondentai yra įgiję neformalioju ir savaiminiu būdu žinių daugiausia, atlikome dvireikšmių kintamųjų porinių dažnių skaičiavimus ir dispersinę analizę ANOVA.

Rezultatai leidžia teigti, kad respondentų nurodyta sritis, kurios jie turi daugiausia ankstesnio mokymosi pasiekimų, skiriasi pagal amžių ir tas skirtumas statistiškai reikšmingas ($F = 12,631$, $p = ,000$). Siekdami nustatyti, ar sritis, kurių ankstesnio mokymosi pasiekimų respondentai turi daugiausia, skiriasi lyginant pagal amžiaus grupes, panaudojome daugkartinius palyginimus (*post hoc* testą) ir išanalizavome

7 pav. Sritis, kurių žinių ir įgūdžių respondentai turi daugiausia

11 lentelė. Sričių, kurių žinių respondentai turi daugiausia, pasiskirstymas pagal amžių

Sritis, kurios žinių turite daugiausia	Amžius						
	Neatsakė	iki 25 metų	26–30 metų	31–35 metų	36–40 metų	>40 metų	Iš viso
Neatsakė	1	14	8	9	6	16	54
Užsienio kalbų	7	128	46	19	19	50	269
Vadybos	13	106	79	59	45	115	417
Psichologijos	9	72	35	30	31	89	266
Socialinio darbo	8	62	28	26	24	69	217
Kitos sritys	4	19	5	1	0	1	30
Iš viso:	42	401	201	144	125	340	1253

Bonferroni kriterijaus įverčius. Gauti rezultatai duoda pagrindą teigti, kad sritys, kurių daugiausia respondentai turi ankstesniojo mokymosi pasiekimų pagal amžiaus grupes statistiškai reikšmingai skiriasi: vadybos ir užsienio kalbų srities ($p = ,000$), psichologijos ir užsienio kalbų ($p = ,000$), socialinio darbo ir užsienio kalbų ($p = ,000$).

Iš 11 lentelės matyti, kad daugiausia suaugusiųjų, kurie turi žinių ir įgūdžių užsienio kalbos srityje, yra jauni, iki 25 metų, respondentai, tuo tarpu vadybos, psichologijos ir socialinio darbo srityse daugiausia ankstesnio mokymosi pasiekimų, dėl kurių universitetinėse studijose siektų akademinį kreditų, įgiję vyresnio nei 40 metų amžiaus suaugusieji.

Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus, Mykolo Romerio universitete bus organizuojami mokymai, kurių metu tikslinės grupės dalyviai išmoks aprašyti neformaliojo ir savaiminio būdu įgytas žinias ir įgūdžius. Taikant dispersinės analizės metodą (ANOVA), nustatytas skirtumų grupėse statistinis reikšmingumas tarp srities, kurioje respondentai yra įgiję daugiausia žinių ir įgūdžių, ir jų įgytos patirties bei žinių mokantis savarankiškai ($F = 2,841$, $p = ,015$). Atlikus šių kintamųjų koreliacinės priklausomybės analizę, nustatytas statistiškai reikšmingas

ryšys ($r = ,147^{**}$, $p = ,000$). Todėl manoma, kad kuo daugiau tiriant dalyvavę respondentai mokosi savarankiškai, tuo daugiau jie įgyja žinių ir įgūdžių šiose srityse. Mokymasis savarankiškai ypač svarbus neformaliojo ir savaiminio būdu įgytų žinių bei įgūdžių tam tikrais vertinimo bei pripažinimo etapais, kai autonomiškumas: mokymosi tikslų žinojimas, dalyvavimas priimančiais sprendimus ir asmeninis atsakomybės prisiėmimas, vaidina pagrindinį vaidmenį (D. Little, 1991, J. Šliogerienė, 2002). Dvireikišmių kintamųjų porinių dažnių skaičiavimai lyginant kintamąjį „mokantis savarankiškai“ ir respondentų amžių rodo, kad didžiausias procentas (32,3 proc.) respondentų, kurie įgyja žinių ir įgūdžių autonomiškai studijuodami, yra vyresnio amžiaus (per 40 metų) suaugusieji. 27,9 proc. respondentų iki 25 metų amžiaus nurodė, jog įgyja žinių ir įgūdžių mokydami savarankiškai. Polinomialinių pasiskirstymų palyginimo Chi kvadratu kriterijus nustatė statistinį skirtumą patikimumą. (Chi kvadrato įvertis = 30,493; $p = ,001$). Galime daryti prielaidą, jog jauni respondentai jaučia žinių stoką, todėl mokosi savarankiškai, o vyresniojo amžiaus suaugusieji daugiau laiko skiria saviugdai, todėl, kad tikrai žino, kokių žinių ar įgūdžių jiems trūksta ir domisi jiems įdomia sritimi.

Apibendrinus gautus rezultatus, matome, jog yra daug respondentų, turinčių ankstesnio mokymosi pasiekimų visose srityse ir norinčių dalyvauti mokymuose, todėl nuspręsta mokymams parengti visų tiriant nagrinėjamų sričių modulių. Todėl galima daryti išvadą, jog **Lietuvoje suaugusiųjų požiūris yra teigiamas visose tiriant nagrinėjamose srityse įdiegti universitetinėse studijose neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo sistema.**

Išvados

1. Atlikta mokslinės literatūros analizė rodo, kad mokymosi pasiekimų vertinimo kokybės kertinis akmuo – tinkamos vertinimo paradigmos (pozityvistinės ar hermeneutinės) ar jų kombinacijos parinkimas ir naudojimas.
2. Suaugusiųjų požiūris į galimybę dalyvauti neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo universitetinėse studijose procesuose Lietuvoje yra teigiamas.
3. Suaugusiųjų amžius lemia jų požiūrį į galimybę dalyvauti ankstesnio mokymosi pripažinimo procesuose, t. y. suaugusieji iki 40 metų amžiaus juose dalyvautų aktyviau negu vyresni suaugusieji. Paaiškėjo, jog kiti veiksniai, tokie kaip išsilavinimas, tenkinimasis atlyginimu ir darbo teikiamomis

karjeros galimybėmis bei einamomis pareigomis, suaugusiųjų požiūrio nelemia.

4. Tyrimo metu gauti rezultatai leidžia teigti, kad daugiausia respondentų įgiję žinių bei įgūdžių darbo aplinkoje bei įvairiuose kursuose. Mažiausiai respondentų nurodė savanorišką veiklą organizacijose, kuri jiems atvėrė naujų patirtinio mokymosi galimybių.
5. Suaugusieji nėra naudoję neformaliuotu ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių aprašymo metodų, todėl mokymai, kurių metu tikslinių grupių dalyviai bus išmokyti aprašyti ankstesniojo mokymosi pasiekimus, yra tikslingi, atspindintys apklaustųjų poreikį.
6. Tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvoje yra susiformavęs poreikis visose tiriant nagrinėjamose srityse (vadybos, užsienio kalbų, socialinio darbo bei psichologijos) įdiegti universitetinėse studijose neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo bei pripažinimo sistema.
7. Suaugusiųjų išreikštas pageidavimas dalyvauti mokymuose, skirtuose ankstesnio mokymosi pasiekimų dokumentavimui, skiriasi priklausomai nuo regiono. Tai rodo, kad suaugusiųjų aktyvumas įsitraukiant į tokio mokymosi pripažinimo procesus pagal geografinę padėtį Lietuvoje bus nevienodas.

LITERATŪRA

Bjornavold J. Assessment of non-formal learning: the quality and limitations of methodologies // Vocational Training. 1997, No. 12, pp. 52–67.

Elton L., Johnston B. 2002. Assessment in universities: A critical review of research. York: Learning and teaching support network Generic centre.

European University Association Consultation on the EU Draft Memorandum on Lifelong Learning:

Executive Summary. Written by N.O'Mahony Geneva: EUA, 2001.

Fokienė A. Profesijos mokytojų neformaliojo ir savaiminio mokymosi didaktinių pasiekimų vertinimo sistemos parametrai: daktaro disertacija: socialiniai mokslai. 2006. Kaunas: VDU.

Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokyme: monografija. 2005. Kaunas: VDU.

Little D. Learner autonomy 1. Definitions, issues and problems. Dublin: Authentik, 1991.

Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. Europos Bendrijų komisija. 2001. Vilnius: Logotipas.

Stasiūnaitienė E. Profesinis rengimas: neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo sistemos modeliavimas: daktaro disertacija: socialiniai mokslai. 2006. Kaunas: VDU.

Šliogerienė J. Autonominių studijų individualizacijos lingvodidaktiniai parametrai: Daktaro disertacija. 2002. Kaunas: VDU.

Teresevičienė M., Burkšaitienė N. Suaugusiųjų neformaliojo bei savaiminio mokymosi vertinimas ir

pripažinimas aukštojo mokslo studijose // 2003, Nr. 69, p. 230–237. Pedagogika: Mokslo darbai.

Teresevičienė M., Burkšaitienė N., Gedvilienė G., Kaminskienė E., Kaminskienė L., Zuzevičiūtė V., Žemaitaitytė I. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi identifikavimo, vertinimo, pripažinimo tendencijos Europoje ir Lietuvoje // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, T. 6. 2003, p. 76–93.

Želvys, R. Aukštojo mokslo plėtra ir akademinė didaktika. Acta Paedagogica Vilnensia: Mokslo darbai. T. 14, 2005. p. 169–179. Vilnius: VU leidykla.

Žemaitaitytė I. Neformalusis suaugusiųjų švietimas: Plėtos tendencijos dabartinėje Europoje. Monografija. 2007. Vilnius: MRU leidybos centras.

ADULTS' ATTITUDES TOWARDS RECOGNITION OF NON-FORMAL AND IN-FORMAL LEARNING AT THE UNIVERSITY LEVEL

Nijolė Burkšaitienė, Jolita Šliogerienė

Summary

Assessment and recognition of non-formal and informal or so-called prior learning at the university level has recently become a new challenge for universities worldwide.

Nowadays in Lithuania attempts are being made to create the system of recognition of non-formal and informal learning at the university level. Therefore, the issue of the quality of assessment of prior learning at the university level has become particularly important.

The results of literature review provide enough proof that high standards of quality in the assessment of prior learning at the university level are predetermined by the proper choice of the assessment paradigm. Therefore, awareness of the differences between the positivist paradigm of assessment and the hermeneutic paradigm of assessment is crucial.

The present research is aimed at analysing adults' attitudes towards recognition of prior learning at the university level in Lithuania.

The results of the study prove that in Lithuania adults' attitudes towards such a possibility are positive.

Study results show that adults' age is the factor that influences their attitudes towards the possibility of

participating in the process of recognition of prior learning at the university level, i.e. adults' over 40 years of age are likely to be less active in this process than adults' under 40 years of age.

It has also been established that other factors, including the level adults' education, their satisfaction with the current position, salary and career opportunities provided by the present job do not influence their attitudes.

The results of the study prove that in Lithuania there exists adults' need to have their prior learning assessed and recognized at tertiary institutions. It has been established that adults have much work experience, knowledge and skills gained in courses and studying autonomously in four major fields: management, social work, psychology and foreign languages.

The finding that adults' attitudes towards their participation in the process of recognition of prior learning at the university level are different across the four regions of Lithuania is important. What is more, this difference is statistically significant. This leads to the conclusion that adults' participation in this process is likely to depend upon the region.

Įteikta: 2007 05 06

Priimta: 2007 07 10